

Koncertkritika

Vannak hangversenyek, amelyek túl az élményen, lehetőséget kínálnak általánosabb észrevételekre, elgondolkodnivalóra is. Időről-időre rácsodálkozhatunk jelenségekre, amelyekkel egyébként is rendszeresen találkozunk – de ott és akkor más megvilágításba kerülnek. Ilyen például a zenekar kísérő szerepe.

Zenekari esteken gyakran szerepelnek versenyművek (a kommersz műsor-váz: nyitány – versenymű, majd szünet után szimfónia), s ilyenkor az adott mű idejére a zenekarra többlet-feladat is hárul. A kíséret talán nem jobban, de semmiképp sem kevésbé felelősségteljes munka, hiszen ilyenkor a szólamok játszanivalóján túl a szólistához való alkalmazkodás jelent további feladatot. Általában mindezt természetesnek vesszük, főleg zökkenőmentes előadás esetén – ám ha egy koncert műsorán három zongoraverseny szerepel (három szólistával), megkülönböztetett rangot nyer ez a tevékenység.

Három zongoraversenyt ígért a február 18-i program, amikoris a MÁV Szimfonikus Zenekar kísért, Gál Tamás vezényletével, három huszonéves szólistát. Csillagh Katalin szólójával kezdődött, a műsor (Beethoven: C-dúr zongoraverseny), majd a megbetegedett Takahiro Hoshino helyett György Ádám lépett fel, Liszt: Esz-dúr zongoraversenyével. Az est második részében Konstantinou Georgios játszotta Schumann: a-moll zongoraversenyét. A szólisták életrajzában közös, hogy mindegyikük volt – egy ideig – Nádor György növendéke; mégis, ezúttal nem az azonosság, hanem a különbözőség mozzanataira figyeltünk fel inkább.

Csillagh Katalin (aki jelenleg két éves ösztöndíjjal a Glenn Gould Akadémia hallgatója Torontóban) fiatal korát meghazudtolóan pódiumérett. Nem jelent számára gondot a zenekarral való szereplés. Játéka megbízhatóan pontos, nem kel aggódunk, hogy bírja-e a technikailag igényes helyeket, hogy a zenekarral egyidőben ér-e futam végén a záróhangra. Pontossága már-már készsleges, mintha külön gondot fordítana arra, hogy ne nehezítse a zenekar életét. Vagy éppen azért „még” oly pontos a játéka, mert semmifé-

le szabadságot nem mer engedélyezni magának? Ilyesfajta zongorázást érzünk „biztonsági” előadásnak, amikor koncertfelvétel készül (NB., most is készült), s a szólista nem mer/akar kockáztatni. Hasonló koncert-produkciók valóban megérdemlik a „live”-felvételt, akkor is, ha a szólista saját zongorista-egyéniségéről viszonylag keveset árul el.

Másfajta alkat az est második szólistája, György Ádám. Még ha időnként hallhatóan meg is kellett dolgoznia a hangzásért, a közönséget kárpótolta az a rajongó lelkesedés, amellyel megszólaltatta a művet (kérdés, mennyi jön át ebből a felvételen). Annyira „ott volt” a pódiumon, olyannyira örült a zenekarral való együtt-muzsikálás lehetőségének, hogy ez az érzés átragadt a hallgatóságra. Viszont éppen ebből az őszinte hozzáállásból adódóan, feltűnőek voltak játéka korlátai.

Az volt az érzésünk, hogy Csillagh Katalint jobban megtanították zongorázni, szerepelni (már ami ebből a csodálatos „szakmából” egyáltalán megtanítható), míg Ádám György azzal éri el a hatást, hogy kifejezésre tudja juttatni, mennyire lételeme a zene. Minden hangjából a mű tisztelete és szeretete csendült ki.

Nehéz elhinni, hogy csak 3-4 évvel idősebb náluk a pódiumra lépő harmadik szólista. A görög művész, aki tavaly diplomázott a zeneakadémián, s most koncert-tevékenysége mellett a doktori fokozat megszerzésére készül, kiforrott egyéniség. Természetes közege a pódium, a zenekarral való kapcsolata partneri.

Az egész partitúra tudásának birtokosa; amikor nincs játszanivalója, akkor is aktív jelen van a zenekari folyamatokban. Ez nemcsak oldott viselkedéséből derül ki, hanem abból az érzékeny reagálókészségből, amit sem megtanulni, sem kigyakorolni nem lehet. Játéka mindig a pillanatnyi zenekari hangzással harmonizál, s választott műsorszámában jól érvényesült a kamaramuzsikusi érzékenység. Zongorázása (motívum-formálása) rendkívül énekszerű; a nagy hangközlépéseket olyan figyelemmel játssza, mintha távoli hangokból kellene énekhanggal dallamot formálnia. A folyamatokat olyannyira végigvitte, a zenei gondolatokat úgy sorjáz-

tatta, hogy lenyűgözve vártuk a folytatást. Tehát korábbi műismeret birtokában sem csupán „újrhallgattuk” a művet. Jutalmunk nem maradt el: ritkán hallható szépségeket jelenít meg, plasztikusan.

Ilyen szituációban, amikor egy koncert során három különböző szólista játékához kell három különböző műben alkalmazkodni, csak elismerés illetheti a zenekart. Akkor is, ha játéka időnként kívánnivalót hagyott maga után. Az egymást követő feladatokra nehéz egyenletesen figyelni, s néha nem-tudásból, máskor (éppen ellenkezőleg) rutinszerű lazításból eredhettek a jogosan kifogásolható helyek. Kevésnek tűnt az első részben az átállásra jutó idő – a játékosok egy része inkább csak sodródott az árral. (A hallgatónak leginkább a zenekari szokásban tűnnek fel a kevésbé kielégítő hangzások – azonban ezek kára a gyakorlatban elenyészően kisebb, mint ha a szólista belépéseit veszélyeztető pillanatokban lett volna bizonytalankodás a kísérő-együttesben.)

Erre a hangversenyre a belépés díjtalan volt. Igaz, aki jegy nélkül jött, könnyen pórul járhatott, merthogy helyreszóló ingyenjegyekkel lehetett belépni a koncertterembe. Hogy ezt honnan lehetett (volna) tudni? Rejtély. De tény, hogy sokan feltalálták magukat, mert telt házat vonzott a nem mindennapi produkció. (Létrehozásához szándék, akarat, s bizonyára sok áldozat kellett – ám az eredmény önmagáért beszél: megvalósult a koncert, összefogásból, hivatalos koncert-rendező szerv/cég nélkül).

Megint kiderült az idő relativitása: konkrét idejét tekintve, hosszú volt a műsor. Mégis úgy éreztük: elrepült az idő, s nem fáradtunk bele a zenehallgatásba. Sokan jöttünk ki pihentebben, élénk-lelkebben, mint ahogyan beültünk, mintegy két és fél órával korábban...

Külön köszönet a névtelenségbe rejtőzteknek a szervezésért. Koncertéletünknek mindenkor hasznára válnának ilyen rendezvények – olyanok is eljöttek a Zeneakadémiára, akik máskor nem veszik a fáradságot, s értékes zenéhez juthattak, azok is, akik máskor esetleg nem mindig tudják előteremteni a belépőjegyek árát.

Gyönyörűen példázza ez az est, hogy olcsó húsnak – nem mindig híg a leve!

Alig néhány nap elteltével, február 23-án, másfajta szerepben hallhattuk a MÁV Szimfonikus Zenekart. A Pesti Vigadóban, a Vox Humana bérlet 3. koncertjén Händel: Júdás Makkabeus című oratóriumát szólaltatta meg, a Budapesti Akadémiai Kórustársasággal, Hollerung Gábor vezényletével. Szólistaként Csereklyei Andrea, Megyesi Schwartz Lúcia, Drucker Péter és Kovács István működött közre.

Händel-oratóriumhoz keresve se találni országoszté ideálisabb karmestert Hollerung Gábornál! A karmester, aki karnagyként hasonlóképp eredményes, remekül bánik a monumentális együttesekkel. Mindig megbízható műismerete, és az előadókra, az adott-születő hangzásra való aktív figyelme eleve jó produkció záloga. Vizuális alkat, s ezt a képességét átsugározza muzsikus-társaira is. Megunhatatlanul leli kedvét a kontrasztok-konfliktusok kidolgozásában, amelyek végül megoldáshoz vezetnek, s a kiküzdött győzelem érzése: megunhatatlan örömforrás – előadóknak csakúgy, mint a hallgatóságoknak.

Mindazonáltal, a Júdás Makkabeus igencsak nagy falat! Az ideális megszólaltatáshoz nem elég az esztétikai-tartalmi átgondoltság, felépítettség. Ráadásul, ezúttal nem beszélhetünk önmagában a kotta megszólaltatásáról, mert az írott hangjegyek alapos értelmezésre szorulnak. (Más művek esetében is így van – vethető közbe valaki. Valóban, ám a barokk oratórium-játszás korántsem rutin-feladat a számos műfajban, különböző korok zenéjében, a napi zenei élet feladatait teljesítő együttesek számára.)

Stilárisan dicséretes, hogy kis vonós-karral lépett pódiumra a zenekar; más kérdés, hogy ilyenkor az egy vonósra jutó felöltség megsokszorozódik, s minden olyan apró „maszat”, ami egy nagylétszámú szólam jótékonyan eltakar, most „kirakatban”, felfokozottan keltett zavaró hatást. Sajnos, ilyenkor nyilvánvalóan kiderül, hogy a rendszeres-módszeres gyakorlás nem erőssége a zenekari játékosoknak – ők mindennapi szólamuk kidolgozására fordítják energiájukat, tehát, miközben a megtanult szólamokból jó összhatás alakulhat ki, a vonósok (elsősorban a hegedűsöknél feltűnő) kapcsolata hangszerükkel nem javul az idők folyamán. (Gorombán szólva, nincsen kézben a hangszer!) A kívánnivalók leginkább a halk szakaszokban voltak a legszembevetőbbek – egy bizonyos dinamikai szint felett, amikor tutti-érzettel magabiztosabbá váltak az előadók, hirtelen ugrászerűen javult a minőség.

Ugyanakkor nem tagadhatjuk, hogy igyekezetben nem volt hiány – a vendégkarmesterrel jó kontaktust tudtak kialakítani. Ami végzetesen nem sikerült, az a recitatívók kísérete. Hogy mindig „együtt legyenek” a szólistával, arra nemigen volt példa. A basso continuo kíséretet Vashegyi György látta el – s szomorú, hogy hozzá sem tudott rendeződni a szólócsellista és főként a – bőgős. Ilyesfajta kíséretre ritkán kerül sor a MÁV Szimfonikus Zenekar életében – tehát a stílus –, illetve műfaj-ismeret hiányára vezethető vissza a gyakori zavaró bizonytalankodás.

A recitatívókban a kíséret bizonytalanokodása nem könnyítette meg a szólisták dolgát, akik amúgyis a megoldhatóság-megoldás határán érezhették magukat. Szögezzük le: rendkívül nehéz feladato-

kat bízott a szólistákra Händel! És ez csak fokozódik az áriákban, amikor technikai felkészültségből, virtuozitásból is vizsgáznuk kellett. És megintcsak nem elég a szándék, a hangi adottság és a technikai felkészültség szükséges, de nem elégséges alapfeltétel csupán. Valamennyi szólistánál úgy éreztük, jobban tudják, hogy mit szeretnének megvalósítani, mint amennyire ez realizálódott. Drucker Péter Júdása és Kovács István Simonja plasztikus portrét jelenített meg, kiegyenlíttelenül. Alig hangzott el egy érzékeny-szép recitativo accompagnato, máris rontott a hatáson valami technikai probléma, máskor indokolatlan-érthetetlen disztonálások szomorították a vajtűfülű hallgatót. És egy idő után azon vettük észre magunkat, hogy aggódunk a szólistákért, hogy bírják végig hanggal-energiával szerepüket.

Vitathatatlan, hogy az előadáson a pálmát Balassa Ildikó kórusa vihette el. A nagy létszámú együttes mindent tud: megrendítően hatásosak a piano tömbjei, imitációs szerkezetekben a fokozások szinte a végtelen érzetét keltik, s amikor homofón tömbként szólalnak meg, azonos érzés-gondolat birtokosaiként és hirdetőiként – az egyszerűen lebilincselő.

Vegyes érzéseket keltett tehát az előadás – és minden bizonnyal kedvezőbbnek tűnne ugyanez az interpretáció is, ha a közönség kézhez kaphatta volna az oratórium szövegének magyar fordítását. Nyilvánvaló: nem kell szóról-szóra érteni a szöveget – az is tény, hogy a markánsan megjelenített hangulatok-karakterek jóvoltából így is biztonságosan tudtuk „tájékozódni”; de a vizuális segítség jótékonyan elterelte volna a figyelmet egy részét a kifogásolnivalókról.

Fittler Katalin

Jubilál a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Felnőnek a gyerekek – az egykori Budafoki Ifjúsági Zenekar immár évtizede használja jelenlegi nevét. Hosszú ez a név, mégis, indokolt minden szava. A XXII. kerületi „telephely” felemlítése rendkívül fontos, hiszen a kultúra értékei iránt kevésbé nyitott vezetés mellett aligha szökkenhetett volna szárba (s indulha-

tott volna virágzásnak) a Nemes László egykori álmának realizálásából született együttes.

Öröm (volt, van, lesz) a névválasztás, hiszen a több évtizedes adósság törlesztésének több szintje-módja-lehetősége van; s a színvonalas produkciókkal megtanítva „nevüket”, a közönség mind szélesebb ré-

tegéi emlegetik azt a korszakos jelentőségű muzsikust, akinek szimfonikus művei mindmáig leginkább csak hangfelvételekről hallhatóak. (Szerencsére, zongoraműveinek – sőt, az utóbbi időben dalainak is – vannak ihletett propagátorai). A Dohnányi-jubileum (tavaly emlékeztünk meg születése 125. évfordulójáról) alkal-